

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ЕТНОЛОГІЇ І АРХЕОЛОГІЇ

Дрогобицька Оксана
Методичні рекомендації для семінарських занять
та самостійної роботи з дисципліни
«Повсякденне життя інтелігенції»

Івано-Франківськ
2023

УДК 39

ББК 63.5

Дрогобицька О. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Повсякденне життя інтелігенції» (для студентів спеціальності 032 «Історія та археологія» ОП Етнологія). Івано-Франківськ: ПНУ, 2023. 64 с.

Рецензенти:

Солонець І.Ф., кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Винник Н.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства і філософії Івано-Франківського національного медичного університету

Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Повсякденне життя інтелігенції» розроблені для здобувачів ОР Магістр спеціальності 032 «Історія та археологія» ОП «Етнологія». Методичний посібник включає анотацію лекційного курсу, плани семінарських занять, теми для самостійного опрацювання, індивідуальні завдання, систему оцінювання знань, програмові вимоги з курсу, рекомендовану базову та додаткову літературу, інтернет-ресурси, візуальні джерела та список термінів.

На обкладинці фото родини Шухевичів.

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
протокол № 12 від 29 червня 2023 р.*

©О. Дрогобицька, 2023

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ.....	7
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	12
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	34
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	37
ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	38
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З КУРСУ.....	43
ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	46
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	48
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ.....	61-63

ВСТУП

«Повсякденне життя інтелігенції» є курсом вільного вибору, передбаченим навчальним планом для здобуття освітнього рівня магістр історії та археології за освітньою програмою «Етнологія». Курс зорієнтований на застосування здобувачами отриманих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є повсякденне життя інтелігенції, особливості її матеріальної та духовної культури. Специфіка курсу полягає у можливості вивчення історії через дослідження повсякденного життя інтелектуальної еліти.

Метою вивчення дисципліни є: засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на другому (магістерському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки, спеціальністю 032 «Історія та археологія», освітньою програмою «Етнологія» з дисципліни «Повсякденне життя інтелігенції».

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- Підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі історії та етнології, які володіють знаннями про закономірності процесу формування інтелігенції, особливості повсякденного життя, духовної і матеріальної культури представників цієї верстви та їхню роль в розгортанні культурно-просвітнього та суспільно-політичного руху.
- Через вивчення різних форм громадської діяльності інтелігенції виховання прагнення до активної суспільної роботи і вироблення власної позиції як у політичній, так і в культурно-освітній сферах.

Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність працювати автономно.
- ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні, етнографічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
- СК02. Здатність здійснювати історичні, археологічні й етнологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
- СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології.
- СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології.
- СК12. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії, археології та етнології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових, археологічних й етнографічних експедиціях тощо.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

ПР11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

Програма курсу передбачає проведення лекційних і семінарських занять. Окремий блок питань, необхідних для засвоєння, виноситься на самостійне опрацювання.

Курс розроблено із врахуванням новітніх досліджень з повсякденного життя інтелігенції. Оволодіння теоретичними

основами курсу має неабияке значення для підготовки сучасного етнолога.

Даний методичний посібник включає:

- основні теми лекційних та семінарських занять;
- питання для самостійного опрацювання;
- програмові вимоги до курсу;
- критерії оцінювання знань;
- список рекомендованої літератури;
- перелік основних понять і термінів, необхідних для засвоєння предмету.

Основні теми лекційних занять складені в тій кількості, яка передбачена навантаженням з даного курсу. Під час лекційних занять подається базовий теоретичний матеріал з курсу. Семінарські заняття можуть проходити у формі диспутів, доповідей із повідомленням, презентацій тощо.

Програмові вимоги містять перелік найосновніших тем, які розкриваються у ході лекційних і семінарських занять, або ж виконуються в якості самостійної роботи (виступи, короткі повідомлення тощо).

Система оцінювання знань передбачає поточний контроль знань, контрольну роботу та індивідуальне завдання.

Список рекомендованої літератури включає обов'язковий перелік, а також додаткову літературу, інтернет-ресурси, ознайомлення з якими дозволить краще засвоїти матеріал курсу.

Перелік основних термінів допомагає оволодіти понятійно-категоріальним апаратом курсу.

Структура навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	семінари	самост. роб
Змістовий модуль 1.			
Соціальний статус і матеріальне становище інтелігенції			
Тема 1. Предмет, завдання і джерела курсу. Інтелігенція як національний феномен.	2		
Тема 2. Джерела і шляхи формування інтелігенції		2	8
Тема 3. Соціальна структура інтелігенції: кількісна та якісна характеристики	2		4
Тема 4. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції		4	
Тема 5. Матеріальне становище інтелігенції у XIX – 30-х рр. XX ст.	2		8
Тема 6. Роль інтелігенції в організаційному становленні феміністичного руху		2	12
Змістовий модуль 2. Побут інтелігенції			
Тема 7. Освітні традиції інтелігенції		2	6
Тема. 8. Режим дня і способи проведення дозвілля	2		
Тема 9. Сім'я і родинний побут	2		4
Тема 10. Громадський побут інтелігенції		2	4
Тема 11. Особливості матеріальної культури	2	2	6
Тема 12. Персоналістика: видатні представники інтелігенції		4	8
ЗАГ:	12	18	60

АНОТАЦІЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

1. Предмет, завдання і джерела курсу. Інтелігенція як національний феномен.
2. Соціальна структура інтелігенції: кількісна і якісна характеристика.
3. Матеріальне становище інтелігенції у ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.
4. Режим дня і способи проведення дозвілля.
5. Сім'я і родинний побут.
6. Особливості матеріальної культури.

Лекція 1. Предмет, завдання і джерела курсу.

Інтелігенція як національний феномен.

(2 год.)

Предмет, завдання і джерела курсу. Інтелігенція XIX – 30-х рр. XX ст. як національний феномен. Її світоглядна, організаційна та культуротворча функції. Найвидатніші представники інтелігенції та їхній внесок у культурно-просвітній, суспільно-політичний та соціально-економічний рух в Галичині та Наддніпрянщині. Особливості повсякденного життя типового інтелігента.

Лекція 2.

Соціальна структура інтелігенції:

кількісна та якісна характеристики

(2 год.)

Особливості соціальної структури населення Галичини у XIX – 30-х рр. XX ст. Чисельність представників інтелігенції і фактори, що на неї впливали. Зменшення контингенту вчителів-українців у 20-х – 30-х рр. XX ст. Фемінізація вчительства. Переведення освітян «із службових поглядів». Репресивна політика польської влади.

Представники вільних фахів (лікарі, адвокати). Низьке представництво українців серед спеціалістів медичної галузі. Криза у системі забезпечення медичного обслуговування населення Галичини. Кількісна характеристика спеціалістів інженерно-технічної сфери.

Психологічні стереотипи громадськості щодо певних професій.

Лекція 3. Матеріальне становище інтелігенції у

XIX – 30-х рр. XX ст.

(2 год.)

Матеріальне становище викладачів вищих та середніх шкіл. Особливості соціально-економічного становища сільського духовенства. Три основні джерела прибутків духовенства: плата за треби (за виконання душпастирських функцій (інакше – *jura stolae*, «право стули» чи «епітрахилик»), конгруа – урядова платня з релігійного фонду, парафіяльне господарство). Система розрахунків у вигляді натуральних оплат. Вплив світової економічної кризи на рентабельність парафіяльних господарств. Особливості матеріального становища сотрудників. Фонди підтримки сиріт та вдів священників. Основні витрати представників галицького духовенства.

Головні джерела матеріального забезпечення працівників освіти, лікарів та юристів. Додаткові джерела прибутків (господарські заняття). Умови проживання вчителів.

Соціальний статус і матеріальне становище адвокатів. Відкриття власної канцелярії як запорука успіху (Є.Олесницький, І. Макух та інші).

Лекція 4. Режим дня і способи проведення дозвілля.

(2 год.)

Залежність режиму дня від особливостей розподілу годин праці і відпочинку господаря. Режим дня сільського духовенства. Перегляд газет і журналів, читання художньої літератури як невід’ємна складова режиму дня інтелігенції.

Пиття кави як самобутній ритуал, привід для обговорення родинних справ.

Відпустки за кордоном, мандрівки у гори вчителів під час літньої відпустки. Регулярне відвідування інтелігенцією театральних труп чи аматорських гуртків. Звичай взаємних візитів у колі знайомих і родини. Молодіжні забави у домах духовенства. Місце і роль балів, професійних забав, казино і кав'ярень у житті міської інтелігенції. Роль громадських закладів харчування у щоденному житті інтелігента (на прикладі спогадів І.Боберського).

Гра у шахи, футбол, волейбол, лижний спорт, їзда верхи як варіанти проведення вільного часу.

Лекція 5. Сім'я і родинний побут.

(2 год.)

Основні відмінності між сім'ями інтелігенції та селян. Низький коефіцієнт народжуваності. Рівень дитячої смертності. Сім'ї без дітей. Система опікунства. Пошук пари через шлюбні оголошення. Укладення шлюбів на принципах соціальної ендогамії. Мішані шлюби. Система взаємин в інтелігентній родині (патріархальний та егалітарний тип авторитету). Становище жінки в інтелігентній сім'ї, її дозвілля і самоосвіта. Родинні святкування. Проблема вибору пари. Особливості відзначення весілля у священничих родинах. Іменини. Особливості відзначення календарних свят (св. Миколая, Різдво, Великодень) тощо.

Лекція 6. Особливості матеріальної культури

(2 год.)

Одяг як матеріалізований вияв приналежності особи до певного соціального стану. Стиль «модерн» в одязі інтелігенції. Зовнішні прикмети типового галицького інтелігента ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. (краватка, капелюх, палиця). Традиційне і модерне у костюмі сільської інтелігенції. Еволюція костюму інтелігенції.

Ритуальне і повсякденне вбрання священнослужителів. Європейські модні тенденції в одязі світської інтелігенції.

Харчування представників освіченої верстви (святкове та повсякденне). Ужитковий посуд.

Вплив європейської моди на основні тенденції у внутрішньому облаштуванні жител інтелігенції.

Господарські заняття інтелігенції, запровадження нових сортів збіжжя і порід худоби, застосування модерних знарядь для обробітку ґрунту та переробки продукції. Організація представниками освіченої верстви фахових шкіл, гуртків та курсів. Значення особистого прикладу інтелігенції для зростання рентабельності селянських господарств.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кіль- кість годин
Змістовий модуль 1. Соціальний статус і матеріальне становище інтелігенції		
1	Джерела і шляхи формування інтелігенції	2
2-3	Галузево-професійна характеристика української інтелігенції	4
4	Роль інтелігенції в організаційному становленні феміністичного руху	2
Змістовий модуль 2. Побут інтелігенції		
5	Освітні традиції інтелігенції	2
6	Громадський побут інтелігенції	2
7	Особливості матеріальної культури. Еволюція костюму	2
8-9	Персоналістика: Видатні представники галицької інтелігенції	4
	Разом	18

Тема 1. Джерела і шляхи формування інтелігенції

(2 год.)

1. Вплив середніх шкіл на формування національної інтелігенції.
2. Роль вищих навчальних закладів Галичини у процесі становлення української інтелігенції.
3. Студентські товариства як осередки формування інтелігенції.

Методичні вказівки: процес становлення української інтелігенції відбувався у середніх школах, насамперед гімназіях та у вищих навчальних закладах.

Аналізуючи дану тему, необхідно звернути увагу на несприятливі умови для формування освіченої верстви, а саме: відсутність власних впливових економічних і політичних інституцій, польсько-українське протистояння, дискримінаційну політику влади. Треба взяти до уваги і той факт, що Галичина посідала останнє місце в імперії за співвідношенням чисельності середніх навчальних закладів до кількості населення, тому діючі українські гімназії були переповненими.

На процес підготовки майбутньої української інтелігенції, крім малочисельності середніх шкіл, недосконалості і значної перевантаженості навчального процесу, негативно впливало матеріальне становище молоді, яка походила здебільшого із селянських родин.

Щодо вищої освіти, то у вказаний період постійно спостерігалася тенденція до зменшення співвідношення українців до загальної чисельності студентів у всіх вищих навчальних закладах Галичини.

Чималий вклад у процес формування національно свідомої української інтелігенції здійснили студентські

академічні товариства. Через діяльність різноманітних наукових гуртків вони не лише підвищували освітній рівень молоді, а й сприяли формуванню у неї наукового-критичного світогляду і вихованню патріотичних почуттів.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть відомі вам студентські наукові товариства Галичини.
2. Яким чином відбувалася дискримінація українців у середніх навчальних закладах?

Література:

- Бзунько Г. Політика Австро-Угорщини щодо вищих навчальних закладів Східної Галичини: національний аспект (1867-1914 роки). Львів: Ін-т українознавства, 2019. 234 с.
- Благий В. Шкільництво в Галичині на початку ХХ ст.: історико-соціологічний аспект. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1999. 76 с.
- Верига В. Там де Дністер круто в'ється. Історичний нарис виховно-освітньої політики в Галичині на прикладі учительської семінарії та гімназії в Заліщиках. 1899–1939. Торонто: Срібна Сурма, 1974. 278 с.
- Головатий М. Етюди старого Станиславова. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. 146 с.
- Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.
- Курляк І. Класична освіта на західноукраїнських землях (ХІХ – перша половина ХХ століття). Історико-педагогічний аспект. Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. 328 с.
- Курляк І. Українська гімназійна освіта у Галичині (1864–1918 рр.). Львів, 1997. 222 с.

Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях. ХІХ–ХХ ст. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2001. 420 с.

Лицур Н. Українська державна гімназія в Станіславі як один із важливих осередків становлення української інтелігенції Галичини на початку ХХ ст. // Наукові записки. 2010. Вип. 11–12. С. 56–59.

Мисак Н. Спогади Кирила Студинського про боротьбу за український університет у Львові на початку ХХ століття <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?portfolioitemid=648>

Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligenzia.pdf

Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013. 932 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Raikivskyi_Ihor/Ideia_ukrainskoi_natsionalnoi_iednosti_v_hromadskomu_zhytti_Halychyny_KhKh_stolittia/

Сабат Н. Національне виховання учнівської молоді Галичини (1869 – 1914 рр.). Івано-Франківськ, 2008. 244 с.

Церковник С. Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848–1939 рр.: монографія. Львів : «Галицька видавнича спілка», 2020. 148 с.

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3162/1/%D0%A6%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>

Тема 2-3. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції

(2 год.)

1. Педагогічні кадри.
2. Юристи.
3. Працівники медичної галузі.
4. Творча інтелігенція.

Методичні вказівки: Аналізуючи педагогічні кадри, слід взяти до уваги їх кількісний і якісний склад, рівень матеріального забезпечення і соціального захисту. Також варто пам'ятати, що часто вчителі піддавалися переслідуванням з боку влади, їх передчасно відправляли на пенсію чи безпідставно переводили на інше місце роботи.

Стосовно представників юридичної сфери, то перш за все треба вказати на популярність цієї професії серед громадськості, що обумовлено більш незалежним статусом адвокатів та можливістю заочно здобувати освіту. Водночас варто наголосити на тій великій ролі, яку відіграли юристи у національному відродженні краю та існуванні цілої «адвокатської доби» у його історії.

Працівники медичної галузі не становили чисельної соціальної верстви серед українців, оскільки медична освіта вимагала значних коштів, займала великий відрізок часу, а також була практично закритою сферою для українців через так званій «нумерус клявзус». Аналізуючи це питання, потрібно обов'язково згадати першу жінку-лікаря української національності – Софію Окуневську (Морачевську).

Щодо творчої інтелігенції, то тут можна погодитися із львівською дослідницею Н.Мисак, яка стверджує, що на рубежі XIX–XX ст. українська інтелігенція в Галичині

характеризувалася багатофункціональністю. Її представники поряд з фаховою діяльністю брали активну участь в політичному житті краю, видавали книжкову продукцію, організовували просвітні гуртки, кооперативи, кредитні та сільськогосподарські спілки тощо. Поширеними були випадки, коли вчителі, адвокати, нотаріуси, священики паралельно займалися літературною, музичною творчістю та образотворчим мистецтвом. Тому дуже складно, майже неможливо, визначити чисельність саме творчої інтелігенції. Для багатьох тогочасних українських поетів, письменників та композиторів літературна та музична творчість була лише способом самореалізації, виявлення свого духовного потенціалу.

Серед представників творчої інтелігенції варто виділити С.Крушельницьку, М.Менцінського, М.Голинського, О.Нижанківського та інших.

Терміни і поняття: «нумерус клявзус», «адвокатська доба».

Питання для самоконтролю:

1. Чому в Галичині практикувало так мало лікарів-українців?
2. Назвіть відомих галицьких художників.
3. В чому полягає особистий подвиг С.Окуневської-Морачевської?

Література:

Андрухів І., Арсенич П. Українські правники в національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. Івано-Франківськ, 1996. 80 с.

Бемко В. Андрій Чайковський // Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Мін. освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка, Наукова бібліотека; Національна академія наук України, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича; Наукова фундація Андрія Чайковського / Упорядкування Б.З.Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т. 3. С. 277–282.

Герета І. Соломія Крушельницька і народна пісня // Наукові записки: Тернопільський каєзнавчий музей. Тернопіль, 1993. С. 87 – 100.

Гловацький І., Гловацький В. Українські адвокати Східної Галичини (кінець XVIII – 30-ті роки ХХ ст.). Львів, 2004. 134 с.

Голинський М. Спогади / Упорядники: Г.Тихобаєва, І.Криворучка, Д.Білавич. Львів: Апрорі, 2006. 616 с.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Качкан В. Добро Простена Добромила (повернення Юліана Панькевича) // Качкан В. Українське народознавство в іменах: У 2 ч.; Навч. посібник / За ред. А. З. Москаленка. К.: Либідь, 1994. Ч. 1. С. 187–195.

Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священницьких родин. Чернівці: Прут, 1994. 198 с.

Ганіткевич Я. Євген Озаркевич – фундатор української медичної науки в Галичині // Лікарський збірник заснований Євгеном Озаркевичем у 1898 році. Нова серія. Львів, 1991. Т. 1. С. 11–18.

Ганіткевич Я. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ ст. та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія. Львів, 2002. 544 с.

Мисак Н. Викладачі-українці у Львівському університеті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Шляхами історії. Науковий збірник історичного факультету ЛНУ ім. І.Франка на пошану професора Костянтина Кондратюка / Упорядник Олексій Сухий. Львів: Піраміда, 2004. С. 207–224.

Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття: національна ідентифікація і професійна діяльність // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наукових праць. Вип. 5. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2012. С. 26–37.

Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.): соціально-професійна характеристика // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: Збірник наукових праць. 2008. Вип. 9. С. 180–193.

Мисак Н. Українські народні вчителі в Галичині на рубежі ХІХ–ХХ ст.: правове становище та національна дискримінація (за матеріалами періодичних видань) // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 7. С. 191–200.

Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с. Електронний ресурс. Режим доступу:

http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligenzia.pdf

Соневицький М. Спогади старого педагога. Львів: Вид. Львівське крайове товариство “Рідна Школа”; Наукове товариство ім. Шевченка, 2001. 112 с.

Соломія Крушельницька. Спогади, матеріали, листування: У 2-х ч. – К: Муз. Україна, 1979. Ч. 2. 437 с.

Тема 4. Роль інтелігенції в розгортанні феміністичного руху (2 год.)

1. Особливості феміністичного руху в Галичині і Наддніпрянщині.
2. Жіночі організації і товариства другої половини ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.
3. Марійка Підгірянка та І. Блажкевич у боротьбі за права жінок.
4. Роль творів О.Кобилянської «Царівна» та «Людина» у становленні феміністичного руху в Галичині.

Методичні вказівки: Аналізуючи проблему поширення фемінізму серед інтелігенції, варто погодитись із словами М.Богачевської-Хом'як про те, що досягнення статевої емансипації не було для українських жінок самоціллю, поняття «нової жінки» означало для них постання самостійної, самодостатньої особистості.

Боротьба інтелігенції за матеріальне і духовне рівноправ'я між статями мала велике суспільне значення. Оскільки фінансова самостійність могла бути досягнута тільки через здобуття певного фаху, ця проблема тісно поєднувалася із пропагандою жіночої освіти. Вимушеному заміжжю протиставлялася активна громадська праця над піднесенням культурно-освітнього і господарського життя на провінції, що сприяло залученню жіноцтва до процесів розбудови національно орієнтованих інституцій. Серед популяризаторів ідей рівноправності жінок були Марійка Підгірянка, І.Блажкевич, Н.Кобринська та інші.

Не останню роль у формуванні подібних поглядів відіграли художні твори феміністичного спрямування. Першість серед них займають повісті Ольги Кобилянської «Людина», «Царівна», оповідання «Через кладку» та інші. Через своїх героїв письменниця утвердила ідею емансипації як умову розвитку модерної нації і модерної культури, визначивши таким чином ідеал українського суспільства і української жінки.

Особливості феміністичного руху у Галичині відображені у працях М.Богачевської-Хом'як, І.Книш та О.Маланчук-Рибак, художніх творах Н.Кобринської.

Терміни і поняття: фемінізм, емансипація.

Питання для самоконтролю:

1. Які жіночі товариства діяли у міжвоєнний період?
2. Чим феміністичний рух у Галичині відрізнявся від західноєвропейського фемінізму?

Література:

Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884–1939. К.: Либідь, 1995. 424 с.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.

Завгородня Т. Підвищення професійної кваліфікації вчителів Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 88 с.

- Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 136 с.
- Кобринська Н. Руське жіноцтво в Галичині в наших часах // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989.
- Кобринська Н. Дух часу // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 18–33.
- Кобринська Н. Задля кусника хліба // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 34–70.
- Книш І. Смолоскип у темряві: Наталія Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег: Накладом авторки, 1957. 302 с.
- Кобринська Н. Автобіографія // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989. С. 315–322.
- Левчук І. Промоутерки змін: діяльність жіночих організацій у Польщі міжвоєнного періоду: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2018. 248 с.
- Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст: Монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 500 с.
- Нагачевська З. Учителі – організатори і репрезентанти українського жіночого руху в Галичині (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.) // Етнос і культура. 2003. № 1. С. 136–141.
- Нагачевська З. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2007. 764 с.
- Нікітенко А. “Я розів’ю, я наведу її на розум!”: шлюбні ідеали та стратегії у середовищі народолубної інтелігенції Наддніпрянської України другої половини ХІХ ст. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 48. С. 51-56.

http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/48/10.pdf

Потапюк Л. Жіночий рух та освіта на Західній Україні: історико-педагогічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Potaryuk.php>

Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. 280 с.

Тема 5. Освітні традиції інтелігенції. (2 год.)

1. Виховання молоді у родинах інтелігенції.
2. Музична освіта. Гувернерство.
3. Правила етикету.

Методичні вказівки: Аналізуючи дану проблему, варто взяти до уваги, що у родинах галицької інтелігенції значну увагу приділяли релігійному вихованню молоді. У вихованні дівчат основний наголос робився на засвоєнні норм етикету, вмінню поводитися у товаристві. Інколи для них наймали гувернанток, які навчали німецької чи французької мов, давали основи музичної освіти. Чималу увагу також відводили виконанню ручних робіт: шиттю, гаптуванню, вишиванню тощо. Натомість самостійна праця, наприклад, педагогічна, часто кваліфікувалася як щось меншовартісне чи як доказ убогості родичів дівчини. Ще більший осуд могла викликати реміснича чи торгівельно-економічна діяльність жінки.

Питання для самоконтролю:

1. Яких правил етикету повинні були дотримуватися представники інтелігенції під час балів та інших урочистостей?
2. Які музичні інструменти були популярними у середовищі інтелігенції?

Література:

Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884–1939. К.: Либідь, 1995. 424 с.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.

Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священницьких родин. Чернівці: Прут, 1994. 198 с.

Кащак І. Виховання українського греко-католицького священика (1882 – 1946) / Пер. з англ. О.Шпунт. Львів: Свічадо, 2007. 232 с.

Кобринська Н. Автобіографія // Вибрані твори. К.: Дніпро, 1989. С. 315–322.

Книш І. Смолоскип у темряві: Наталія Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег, 1957. 302 с.

Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – 446 с.

Лицур Н. Культурно-релігійне виховання молоді в сім'ях української міської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2011. Вип.3. С. 126–130.

Лицур Н. Основи етикету в міських інтелігентних родинах Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.) // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія. 2012. Вип. 21. С. 175–181

Потапюк Л. Жіночий рух та освіта на Західній Україні: історико-педагогічний аспект [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Potapyuk.ph>
[р](#)

Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. – 280 с.

Шухевич С. Моє життя: Спогади. Лондон: Видання Української видавничої спілки, 1991. 619 с

Тема 6. Громадський побут інтелігенції

(2 год.)

1. Громадські обов'язки і повноваження представників інтелігенції (вчителів, священиків, адвокатів і лікарів).
2. Участь інтелігенції в громадських організаціях краю:
 - а) роль в організації «Просвіт»;
 - б) участь в антиалкогольному русі;
 - в) внесок місцевої еліти у процес створення молодіжних товариств.
3. Особливості взаємовідносин із населенням. Причини і наслідки конфліктів.

Методичні вказівки: При підготовці до семінарського заняття, студентам слід врахувати, що у вказаний період інтелігенція відігравала провідну роль в культурно-освітньому, соціально-економічному та суспільно-політичному розвитку провінції. Ведучи боротьбу за піднесення рівня життя галицького села, інтелігенція

використовувала різні форми громадської роботи: від проведення звичайних бесід, лекцій чи реферативних виступів до організації цілих товариств.

Цікавою є проблема взаємовідносин представників інтелігенції і селян. Наприклад, якщо вести мову про духовенство, то можна виділити три типи конфліктів, а саме: конфлікти, спровоковані матеріальними питаннями, спробами змінити місцеві традиції та суспільно-політичними розходженнями між парохом і селянами. Стосовно вчительства, то воно, на відміну від духовенства, меншою мірою вступало у конфлікт із громадою на економічному ґрунті. Непорозуміння з окремими представниками громади найчастіше були зумовлені існуванням системи стягнення штрафів за невідвідування дітьми школи.

Питання для самоконтролю:

1. Статут якого молодіжного товариства забороняв участь у ньому священиків?
2. Які засоби використовувала інтелігенція в антиалкогольному русі?
3. Яку роль відіграли священики у процесі організації «Просвіт»?

Література:

Вітвіцький О. Участь греко-католицького духовенства в роботі українських громадських організацій Східної Галичини на поч. ХХ ст. // Визвольний шлях. 2002. Кн. 12 (657). С. 55–62.

Вушко І. Функціонування читалень «Просвіти» та розвиток читацьких практик серед українського селянства на зламі ХІХ–ХХ століть // Україна: культурна спадщина,

національна свідомість, державність. Вип. 9. Львів: 2001. – С. 404–410.

Гелей С. Для загального добра: Вплив Української Греко-католицької Церкви на становлення та розвиток кооперативного руху в Галичині // Дзвін. 2003. № 4. С. 117–125.

Дрогобицька О. Внесок галицьких священничих родин у процес збереження традиційно-побутової культури (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 63. Т.1. С. 24 – 29. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/63_2023/part_1/4.pdf

Дрогобицька О. «Добрий священник»: образ ідеального пароха у баченні галицького селянина кінця ХІХ – 30-х років ХХ ст. // Греко-католицьке духовенство у суспільно-політичному та національно-культурному житті українців. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Історичні постаті Греко-Католицької Церкви та їх роль у культурно-просвітницькому й національному відродженні» (м. Коломия, 18 жовтня 2013 р.). Коломия: Вік, 2013. С. 59 – 63.

Дрогобицька О. Роль галицької сільської інтелігенції в розбудові місцевої системи охорони здоров'я (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/8909>

Дрогомирецька Л. Греко-католицьке духовенство Галичини в українському кооперативному русі (1920–1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету: Історія. Івано-Франківськ: Плай, 2003. Вип. VII. С. 77–89.

Колб Н. Греко-католицьке парафіяльне духовенство у читальняному русі в Галичині (кінець ХІХ ст.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2010. Вип. 19. С. 329–335.

Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.

Пилипів І. Культурно-просвітницький рух у Західній Україні у 20–30-х рр. ХХ ст. та місце в ньому УГКЦ (на матеріалах Станіславської єпархії УГКЦ) // Християнство в Україні на межі третього тисячоліття. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 236–246.

Савчук Б. Українські громадські організації в суспільному житті Галичини (остання третина ХІХ ст. – кінець 30-х років ХХ ст.) Чернівці, 1999.

Савчук Б. Корчма: алкогольна політика і рух тверезості в Західній Україні у ХІХ – 30-х роках ХХ ст. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 248 с.

Тема 7. Особливості матеріальної культури.

Еволюція костюму інтелігенції.

(2 год.)

1. Стиль «модерн» в одязі інтелігенції.
2. Елементи традиційної ноші в костюмі інтелігента.
3. Одяг інтелігенції у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
4. Ритуальне та повсякденне вбрання духовенства.

Методичні вказівки: Розглядаючи дану проблему, варто взяти до уваги, що у вказаний період костюм інтелігенції розвивався у руслі європейських модних тенденцій. Процес проникнення елементів міської культури в її середовище розпочався ще у першій половині ХІХ ст. і значно посилювався з початком ХХ ст., а особливо після Першої світової війни. Особливо динамічних змін зазнавав жіночий одяг, який протягом кількох десятиліть еволюціонував від складних і

об'ємних форм до більш практичних і утилітарних, а також збагатився за рахунок розширення свого асортименту.

Незважаючи на активне впровадження у стрій новинок західної моди, представники освіченої верстви повністю не відкидали традиційну ношу, час від часу використовуючи народні мотиви. Жінки, як правило, оздоблювали свій одяг вишивкою, у якості нагрудних прикрас носили гердани. Чоловіки здебільшого обмежувалися сорочкою-вишиванкою.

Своєю специфікою виділявся одяг різних професійних груп інтелігенції. На відміну від представників світської інтелігенції, повсякденна ноша греко-католицького кліру підлягала регламентації з боку церковної влади, тому відповідно залишалася досить консервативною. Об'єктивно ще більш стабільним був комплект ритуального вбрання духовенства.

Крім рекомендованої літератури, варто скористатися фотодокументами (переглянути фотографії видатних представників галицької інтелігенції). У цьому плані найбільш репрезентативними будуть фото І.Франка, В.Стефаника, Н.Кобринської та інших. З окремими фотографіями, а також деталями одягу інтелігенції можна ознайомитися, відвідавши Івано-Франківський краєзнавчий музей.

Терміни і поняття: сурдут, стиль «модерн», реверенда, обойчик, гердан, «цвікер», «фатермердер».

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості жіночої моди 20-х – 30-х рр. ХХ ст.?
2. Що входило до ритуального вбрання духовенства?

Література:

Баран О. (Дрогобицька О.) Елементи міської культури в одязі української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ ст. – 1939 р.) // Етнокультурні процеси в українському урбанізованому середовищі ХХ століття: Зб. наук.-теорет. статей: Присвячено 150-річчю від дня народження Івана Франка. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. С. 94–100.

Баран О. (Дрогобицька О.) Польові матеріали про побут української сільської інтелігенції Галичини наприкінці ХІХ – у 30-х роках ХХ століття // Народна творчість та етнографія. 2010. № 1. С. 118–128.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Кісіль М. Художньо-конструктивні особливості жіночого одягу кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя в західноєвропейській моді // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2008. № 4. С. 49-52. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2008_4_8

Тема 8-9. Персоналістика: Видатні представники інтелігенції (2 год.)

1. Іван Франко (1856 – 1916) як видатний поет, прозаїк, етнограф і видавець.
2. Життєвий шлях і громадська діяльність Василя Стефаника (1871 – 1936).
3. Уляна Кравченко (1861 – 1947) – перша жінка поетеса у Галичині.

4. Константина Малицька (1872 – 1947): громадська діячка, педагог і письменниця.
5. Андрій Чайковський (1857 – 1935): життєвий шлях і творча спадщина.

Методичні вказівки: Найчастіше представники української інтелігенції поєднували літературну творчість та працю за фахом. Наприклад, вчителями працювали письменники Петро Карманський (Золочівська гімназія та філія ЛАГ), Осип Маковей (викладав в учительській семінарії у Львові, був директором семінарії в Заліщиках), Антін Лотоцький та Микола Венгжин (обидва в Рогатинській гімназії), Богдан Лепкий (Бережанська гімназія, згодом Ягеллонський університет в Кракові), Володимир Коцовський (директор учительської семінарії в Сокалі), Антін Крушельницький (гімназії в Коломиї, Станіславові та Бережанах), Сильвестр Яричевський (Перемишльська, Коломийська та Кіцманська гімназії), Юрій Рудницький (гімназії у Львові), Іван Федорак (Іван Садовий), Володимир Хронович, письменниці Уляна Кравченко (справжнє прізвище Юлія Шнайдер), Кліментина Попович-Боярська, Марійка Підгірянка, Євгенія Бохенська.

Чимало поетів і прозаїків було у середовищі греко-католицького духовенства, серед них: о.Т.Бордуляк, о.Ю.Кміт, о.В.Попадюк, о.М.Дерлиця та інші.

Слід також зауважити, що наприкінці ХІХ – у 30-х рр. ХХ ст. літературна творчість тісно була пов'язаною з журналістикою. Переважна більшість українських письменників того часу дописували до різних періодичних видань, а журналісти часто пробували свої сили на літературному полі.

Питання для самоконтролю:

1. У яких творах І.Франко описував інтелігенцію?
2. Назвіть відомих галицьких журналістів.
3. Як називалася перша збірка віршів Уляни Кравченко?
4. Хто із запропонованих постатей (Уляна Кравченко, Мілена Рудницька чи Константина Малицька) є автором слів пісні «Чоч, чом, чом, земле моя»?

Література:

Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.1. 514 с.

Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.3. 576 с.

Волянський О. Мої спомини про Івана Франка // Арсенич П. Криворівня. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2000. С. 69–84.

Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 540 с.

Качкан В., Качкан О. Пастори Слова: Українські письменники, вчені, громадські діячі – зі священницьких родин. К., 2011. 360 с.

Качкан В. Постаті: Студії. Есеї. Сильвети. Рефлексії: у 2-х т. / В.Качкан. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. Т.2. 736 с.

Кравченко У. Із записок учительки // Кравченко У. Записки учительки. Львів: Апріорі, 2010. С. 82–109.

Кравченко У. Спогади учительки // Кравченко У. Записки учительки. Львів: Апріорі, 2010. С. 21–81.

Кравченко У. Щирий друг і вчитель // Пам'яті друга: Вірші в прозі, статті, спогади, листи / Упоряд. і авт. вступ. ст. та прим. Г.І.Огриза. Львів: Каменяр, 1996. С. 74–85.

Лукіянович Д. Франко і Беркут // Лукіянович Д. Вибрані твори. К.: Дніпро, 1973. С. 114–232.

Малицька К. Твори. Чернівці: Букрек, 2011. 520 с.

Наша Уляна Кравченко: спогади сучасників / Упоряд. О.Коцюба. Львів: Логос, 1997. 79 с.

Франко І. Учитель // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1979. Т. 24. С. 65–122.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Родини греко-католицького духовенства як джерела формування інтелігенції	4
2	Система освіти в Галичині і Наддніпрянщині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	2
3	Гімназії як осередки становлення інтелігенції	2
4	Науково-технічна інтелігенція	4
5	Повсякденний побут і матеріальне становище учня гімназії (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	4
6	Повсякденний побут і матеріальне становище студента Духовної семінарії (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	4
7	Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини XX ст.	12
8	Народознавча діяльність інтелігенції	6
9	Особливості відзначення календарних свят у родинах інтелігенції	4
10	Участь інтелігенції у кооперативному русі	4
11	Господарство інтелігенції у Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.)	6
12	Персоналістика: видатні представники інтелігенції	8
	Разом	60

Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами.

Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у вигляді тестового контролю та підготовки мультимедійного проекту.

Питання для самостійного опрацювання

1. Відомі священичі родини (Барвінські, Петрушевичі, Бурачинські, Дольницькі, Шухевичі, Левицькі та ін.).
2. Родина Озаркевичів у громадському житті населення Галичини.
3. Роль родини Лепких у культурно-освітньому і суспільно-політичному русі в Галичині.
4. Особливості системи початкової освіти у Галичині.
5. Реальні школи та учительські семінарії.
6. Система приватної освіти.
7. Господарські школи та курси.
8. Вища освіта у Галичині.
9. Особливості системи освіти у гімназіях Галичини.
10. Видатні випускники Дрогобицької гімназії.
11. Основні віхи діяльності Станіславівської української державної гімназії.
12. Гімназія Сестер Василіянок у Львові.
13. Львівська академічна гімназія (ЛАГ) та її роль у формуванні галицької інтелігенції.
14. Представники науково-технічної інтелігенції.
15. Режим дня, умови навчання та дозвілля галицького гімназиста.
16. Режим дня, умови навчання та дозвілля студента Духовної семінарії.

17. Ідейні концепції українського жіночого руху (XIX – перша третина XX ст.).
18. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
19. Юридичний статус жінок у контексті правової культури міжвоєнного періоду.
20. Ідейні концепції українського жіночого руху (XIX – перша третина XX ст.).
21. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
22. Юридичний статус жінок у контексті правової культури міжвоєнного періоду.
23. Співпраця галицької інтелігенції із закордонними вченими.
24. Весняно-літні календарні обряди у родинах інтелігенції.
25. Цикл осінніх та зимових свят у родинах інтелігенції.
26. Роль інтелігенції у заснуванні мережі кооперативів у Галичині.
27. Відомі представники кооперативного руху. Іванна Блажкевич як популяризатор ідей кооперації серед галицького жіноцтва.
28. Ідеї кооперації у художній літературі.
29. Роль інтелігенції у раціоналізації селянських господарств.
30. Участь інтелігенції в організації господарських шкіл та курсів.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання виконується у формі мультимедійного проекту.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЕКТУ

1. Культурно-освітня діяльність духовенства в ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.
2. Культурно-освітня діяльність вчительства в ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.
3. Особливості українського феміністичного руху.
4. Участь інтелігенції в громадських організаціях.
5. Адвокати у Східній Галичині: чисельність, динаміка розміщення і матеріальне становище.
6. Жінки у житті і творчості Василя Стефаника.
7. о. Т. Бордуляк – священник, письменник і громадський діяч.
8. о. Ю. Кміт – священник, письменник і громадський діяч.
9. Життєвий і творчий шлях Соломії Крушельницької.
10. Трагедія родини Крушельницьких.
11. Тема на вибір здобувача.

Проект також можна виконати у вигляді підбірки архівних, усних джерел до обраної теми.

ОЦІЮВАННЯ ЗНАНЬ

Поточний контроль знань

У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.

Оцінювання знань та науково-пошукової роботи здобувачів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою.

«5» балів – знання відмінні.

Здобувач глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями, використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси, обізнаний з історіографією того чи іншого питання. Відмінно оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних істориків; знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з історії інтелігенції. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. На високому рівні вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації. Вміє проводити, презентувати наукові дослідження та аналізувати їхні результати.

«4» бали – знання здобувача добрі.

Здобувач володіє теоретичними знаннями з курсу «Повсякденне життя інтелігенції», використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси, обізнаний з історіографією того чи іншого питання. Добре оперує основними термінами і

поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних істориків; знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з історії інтелігенції. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, проводити наукові дослідження та аналізувати їхні результати, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу. У деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

«3» бали – знання здобувача задовільні.

Здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Погано оперує основними термінами і поняттями; не достатньо знає методологію наукового дослідження. Не достатньо аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з історії інтелігенції. Не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, на належному рівні аналізувати результати наукових досліджень.

«2» бали – знання здобувача незадовільні.

У відповіді є суттєві помилки. На належному рівні не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал з історії інтелігенції. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові

інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, на належному рівні аналізувати результати наукових досліджень.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються за семестр з даної дисципліни.

Контрольна робота включає:

- 3 теоретичні завдання (оцінюється по 10 балів кожне);
- 1 завдання на знання п'яти термінів (по 2 бали за кожний термін);
- 10 тестових питань (по 1 балу за кожне питання).

Приклади типового завдання для контрольної роботи:

Завдання № 1.

1. Студентські товариства як осередки формування інтелігенції.
2. Особливості феміністичного руху в Галичині.
3. Повсякденне життя юристів (XIX – 30-ті рр. XX ст).
4. Дайте визначення термінів «інтелігенція», «ринський», «реальна школа», «сурдут», «матура».
5. Тестові питання.

Контрольна робота виконується від руки на семінарському занятті № 8. Під час дистанційного навчання письмова контрольна робота замінюється на тестову контрольну роботу (50 тестів по 1 балу за питання).

Також передбачені проміжні тестові опитування за темами семінарських занять.

СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб одержати залік, необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 50 балів. *Підсумковий бал* складається з суми *підсумкового балу за семінарські заняття* (максимально 30 балів), *балу за контрольну роботу* (максимально 50 балів) і *балу за індивідуальну роботу* (максимально 20 балів) та в сукупності становить максимально 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			100
Поточне оцінювання	Індивідуальне завдання	Сума	Поточне оцінювання	Контрольна робота	Сума	
T1-T6			T7-T12			
20	20	40	10	50	60	

T1, T2 ... – теми.

Шкала оцінювання		
університетська	національна	Шкала ECTS
90-100	зараховано	A
80-89		B
70-79		C
60-69		D
50-59		E
26-49	незараховано	FX
1-25		F

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО КУРСУ

1. Предмет і завдання курсу. Інтелігенція як національний феномен.
2. Джерела і шляхи формування інтелігенції.
3. Родини греко-католицького духовенства як джерела формування інтелігенції.
4. Система освіти у гімназіях.
5. Система освіти у реальних школах.
6. Вища освіта у Галичині (XIX – 30-ті рр. XX ст.).
7. Вплив середніх шкіл на формування національної інтелігенції.
8. Роль вищих навчальних закладів у процесі становлення української інтелігенції.
9. Студентські товариства як осередки формування інтелігенції.
10. Галузево-професійна характеристика української інтелігенції.
11. Юристи: соціальна характеристика.
12. Працівники медичної галузі.
13. Творча інтелігенція.
14. Науково-технічна інтелігенція.
15. Педагогічні кадри.
16. Греко-католицьке духовенство Галичини як окрема соціальна верства.
17. Основні джерела прибутків представників духовенства.
18. Особливості матеріального становища педагогів.
19. Матеріальне становище викладачів середніх та вищих шкіл.
20. Повсякденний побут і матеріальне становище учня гімназії.
21. Повсякденний побут і матеріальне становище студента Духовної семінарії.

22. Особливості феміністичного руху.
23. Марійка Підгірянка та І. Блажкевич у боротьбі за права жінок.
24. Права та обов'язки жінки-селянки та жінки-інтелігентки: порівняльний аспект.
25. Роль творів О.Кобилянської «Царівна» та «Людина» у становленні феміністичного руху.
26. Рівень освіченості представників інтелігенції.
27. Народознавча діяльність інтелігенції.
28. Особливості вибору професії серед вихідців із інтелігентних кіл.
29. Освіта дівчат наприкінці ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.
30. Особливості виховання у родинах інтелігенції.
31. Режим дня представників інтелігенції.
32. Способи проведення дозвілля у середовищі інтелігенції.
33. Сім'я інтелігенції: кількісні і якісні характеристики.
34. Принципи вибору пари серед представників інтелігенції.
35. Специфіка взаємин всередині родини (патріархальний та егалітарний тип авторитету).
36. Родинні свята та обряди.
37. Особливості відзначення календарних свят у родинах інтелігенції.
38. Громадські обов'язки і повноваження представників інтелігенції (вчителів, священиків, адвокатів і лікарів).
39. Участь інтелігенції в громадських організаціях краю.
40. Особливості харчування представників інтелігенції.
41. Житло і комплекс господарських забудов.
42. Стиль «модерн» в одязі інтелігенції.
43. Елементи традиційної ноші в костюмі інтелігента.
44. Одяг інтелігенції у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
45. Ритуальне та повсякденне вбрання духовенства.
46. Господарство сільської інтелігенції.
47. Іван Франко (1856 – 1916) як видатний поет, прозаїк, етнограф і видавець.

48. Життєвий шлях і громадська діяльність Василя Стефаника (1871 – 1936).
49. Уляна Кравченко (1861 – 1947) – перша жінка поетеса у Галичині.
50. Константина Малицька (1872 – 1947): громадська діячка, педагог і письменниця.
51. Андрій Чайковський (1857 – 1935): життєвий шлях і творча спадщина.
52. Творча еліта (С.Крушельницька, М.Голинський, О.Мишуга, М.Менцінський та інші).
53. Відомі композитори та музиканти (О.Вітошинський, О.Нижанківський, В.Барнич, Д.Січинський та інші).
54. Провідні спеціалісти у медицині (М.Панчишин, С.Окуневська-Морачевська, С. Парфанович).
55. Відомі представники науково-технічної інтелігенції – інженери та архітектори.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота має бути виконана на 8 семінарському занятті. У якості індивідуального завдання здобувач замість мультимедійного проекту, може підготувати до друку тези конференції, присвячені представникам інтелігенції. Тези чи стаття мають відповідати усім вимогам, містити наукову новизну та належно оформлений бібліографічний апарат.

Вимоги до оформлення мультимедійного проекту

Мультимедійні проекти (презентації) виконуються у програмі для підготовки презентацій Power Point. Об'єм такого проекту повинен складати не менше ніж 10 слайдів. Структура проекту має відповідати структурі реферату. На одній сторінці (слайді) розміщуються 1–2 зображення, підписи або текст. Зображення мають складати не менше 2/3 об'єму проекту (презентації).

Проект також можна виконати у вигляді підбірки архівних, усних джерел до обраної теми.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і здобувач, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної

недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття здобувач може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Рекомендована література

Базова література

1. Бзунько Г. Політика Австро-Угорщини щодо вищих навчальних закладів Східної Галичини: національний аспект (1867-1914 роки). Львів: Ін-т українознавства, 2019. 234 с.
2. Благий В. Шкільництво в Галичині на початку ХХ ст.: історико-соціологічний аспект. Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1999. 76 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ-ХХ століття. К., 2019. 656 с.
4. Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ, 2014. 540 с.
5. Дрогобицька О. «Kinder, küche, kirche»: зачароване коло галицьких жінок // Повсякденне життя галичан у ХІХ - на початку ХХ століття / упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2020. С. 104 – 126.
6. Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919–1939 роки). Івано-Франківськ: Плай, 1999. 136 с.
7. ЗУНР (1918 – 1923 рр.): Ілюстрована історія. Львів: Манускрипт, 2008.
8. Колб Н. З Богом за церкву і вітчизну: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття. Львів, 2015. 322 с.
9. Коляда І. А. Українська інтелігенція в Росії: суспільно-політична та соціально-культурна діяльність (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 400 с.
10. Левчук І. Промоутерки змін: діяльність жіночих організацій у Польщі міжвоєнного періоду:

- монографія. Рівне : Волин.обереги, 2018. 248 с.
11. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.
 12. Маланчук-Рибак О. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях ХІХ – першої третини ХХ ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст: Монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 500 с.
 13. Нагачевська З. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): Монографія. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2007. 764 с.
 14. Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурській Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с.
http://uamoderna.com/images/novi_publicacii/Svyatoslav-Paholkiv/Pacholkiv_Ukr_inteligenzia.pdf
 15. Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013. 932 с.
 16. Савчук Б. Жіноцтво в суспільному житті Західної України (остання третина ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. 280 с.

Додаткова література

1. Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В. Седяра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.1. 514 с.
2. Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження: У 3 т. / Упорядкування Б.З. Якимовича за участю З.Т.Грень, О.В.

- Седляра; Редкол.: Б.З.Якимович (голова) та ін. Львів, 2002. Т.3. 576 с.
3. Антонович О. Спогади. К.: Вашингтон: АО "АВГУСТ", 1999. 392 с.
 4. Арсенич П. Родина Заклинських. Івано-Франківськ, 1995. 56 с.
 5. Арсенич П. Родина Озаркевичів. Коломия: Вік, 1998. 64 с.
 6. Арсенич П. Родина Шухевичів. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство "Вік", 1995. 120 с.
 7. Арсенич П. Священичий рід Бурачинських. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. 192 с.
 8. Арсенич П., Федорів Т. Родина Бандерів. Івано-Франківськ, 1998. 104 с.
 9. Баб'як П. Клементина Попович у спогадах сучасників // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Львів, 2000. Вип. 7/8. С. 3–22.
 10. Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук; ред. Л. Винар, І. Гирич. К.: Смолоскип, 2004. 528 с.
 11. Батьківське світло (сімейні спогади) / К. Глухівська, Г. Глухівська, О. Палій, Л. Кузишин. К.: Вид.-во імені Олени Теліги, 2002. 224 с.
 12. Боберський І. Щоденник, 1918 – 1919 рр. / Упоряд. Ю.А.Мицик. К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. 260 с.
 13. Василь Стефаник у критиці і спогадах: статті, висловлювання, мемуари. К.: Дніпро, 1970. 484 с.
 14. Вітвіцький О. Участь греко-католицького духовенства в роботі українських громадських організацій Східної Галичини на поч. ХХ ст. // Визвольний шлях. 2002. Кн. 12 (657). С. 55–62.
 15. Войнаровський Т. Спогади з мого життя // Історичні постаті Галичини ХІХ – ХХ ст. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1961. С. 11–75.

<https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3542/file.pdf>

16. Волошинський Б. Доля Коломийського адвоката: документальна оповідь про українського правника доктора Олексу Коссака. Коломия: Вік, 2020. 32 с.
17. Волянський О. Мої спомини про Івана Франка // Арсенич П. Криворівня. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2000. С. 69–84.
18. Ганушевська-Малкош М. України і віри не зрадили / М.Ганушевська-Малкош. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 80 с.
19. Гарат Р., Коцур А., Коцур В. Діяльність товариства “Просвіта” в Галичині (1868–1921 рр.). Переяслав-Хмельницький: Книги–ХХІ, 2005. 168 с.
20. Гелей С. Для загального добра: Вплив Української Греко-католицької Церкви на становлення та розвиток кооперативного руху в Галичині // Дзвін. 2003. № 4. С. 117–125.
21. Голинський М. Спогади / Упорядники: Г.Тихобасва, І.Криворучка, Д.Білавич. Львів: Апрорі, 2006. 616 с.
22. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. К.: Генеза, 2000. 360 с.
23. Грицак Я. Руслан, Богдан і Мирон: три приклади конструювання ідентичності серед галицьких русино-українців // Україна модерна. 2003. Ч. 8. С. 25–50.
24. Дрогобицька О. Весілля у родинах галицької сільської інтелігенції наприкінці ХІХ – 30-х років ХХ ст.: соціальний аспект // Весільна обрядовість у часі і просторі. Одеса, 2010. С. 89-97.
25. Дрогобицька О. Внесок духовенства в етнографічне дослідження Бойківщини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Том 34 (73) №2. С. 205 – 210.

https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/30.pdf

26. Дрогобицька О. Внесок галицьких священичих родин у процес збереження традиційно-побутової культури (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 63. Т.1. С. 24 – 29. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/63_2023/part_1/4.pdf
27. Дрогобицька О. Вшанування пам'яті героїв національно-визвольних змагань під час Зелених свят у Галичині (20-ті–30-ті рр. ХХ ст.). <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/istgal/article/view/2762>
28. Дрогобицька О. Громадська діяльність греко-католицького сільського духовенства на Покутті (кінець ХІХ–30-ті рр. ХХ ст.). <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/209>
29. Дрогобицька О. День матері у святково-обрядовій культурі українського населення Галичини (1929-1939). *Народна творчість та етнологія*. <https://nte.etnolog.org.ua/zmist/2012/N1/25.pdf>
30. Дрогобицька О. Мемуарна спадщина Іванни Блажкевич (1886–1977) як джерело до вивчення її громадської діяльності в роки Першої світової війни. <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/239>.
31. Дрогобицька О. Побут бойків у народознавчій спадщині о. Ю. Кміта (1872–1946) <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/14305/1.pdf>
32. Дрогобицька О. Побут української сільської інтелігенції Галичини: історіографія проблеми <http://phh.dspu.edu.ua/article/view/172178>
33. Дрогомирецька Л. Греко-католицьке духовенство Галичини в українському кооперативному русі (1920–

- 1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету: Історія. Івано-Франківськ: Плай, 2003. Вип. VII. С. 77–89.
34. Дучимінська О. Весняні дні // Дучимінська О. Сумний Христос. Львів: Каменяр, 1992. С. 152–218.
35. Заярнюк А. Надання “презенти” на парафію у другій половині ХІХ століття: соціальні та дискурсивні практики // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 9: Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів, 2001. С. 448–464.
36. Заярнюк А. Соціальні аспекти статі в дискурсі греко-католицького духовенства Галичини другої половини ХІХ століття // Україна модерна. Львів, 2000. Ч. 4–5. С. 50–80.
37. Колб Н. Матеріальне становище греко-католицьких парохів у Галичині на початку ХХ століття (на прикладі Львівської архієпархії) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 9: Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів, 2001. С. 465–479.
38. Колб Н. Проблема патронату й конкуренції в житті греко-католицького духовенства Галичини початку ХХ ст. // Історія релігій в Україні: Праці XIII-ї міжнародної наукової конференції (Львів, 20–22 травня 2003 року). Кн. 1. Львів: Логос, 2003. С. 285–292.
39. Коляда І. Вчительська інтелігенція Наддніпрянської України: порівняльний аналіз матеріального та побутового становища (друга половина ХІХ – початок ХХ сторіччя) // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : «Історія та географія». 2012. Вип. 43. С. 104-108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ist_2012_43_2

40. Кравченко У. Записки учительки. Львів: Априорі, 2010. С. 82–109.
41. Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків. Львів: Вид-во ЛФУАДУ, 2000. 416 с.
42. Крип'якевич І. Спогади (Автобіографія) // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Відп.ред. Я. Ісаєвич, упорядник Ф.Стеблій. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. С. 77–140.
43. Крушельницька Л. Рубали ліс... (Спогади галичанки). Львів – Нью-Йорк: Видавництво М.П.Коць, 2001. 260 с.
44. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (ХІХ ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. 200 с.
45. Купчик Л. Третій удар: (Долі галицьких отців-деканів). Львів: Каменяр, 2001. 144 с.
46. Кузьмович-Головінська М. Зарваниця (листки споминів). Тернопіль: Джура, 2000. 224 с.
<https://diasporiana.org.ua/proza/18594-kuzmovich-golovinska-m-zarvanitsya/>
47. Кузьмович-Головінська М. Портрет. Автобіографія. Торонто: Добра книжка, 1978. 144 с.
48. Куницький Л. Спогади молодих літ та заслання. Львів, 2003. 255 с.
49. Лепкий Б. Казка мого життя. 2-ге вид., випр. і доп. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999. 299 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Lepkyi/Kazka_moioho_zhyttia_Krehulets/
50. Лицур Н. Культурно-релігійне виховання молоді в сім'ях української міської інтелігенції Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2011. Вип.3. С. 126–130.

51. Лицур Н. Основи етикету в міських інтелігентних родин Галичини (кінець ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.) // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія. 2012. Вип. 21. С. 175–181.
52. Малицька К. Твори. Чернівці: Букрек, 2011. 520 с.
53. Мілена Рудницька. Статті. Листи. Документи / Упоряд. М. Дядюк. Львів, 1998. 843 с.
54. Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття: національна ідентифікація і професійна діяльність // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наукових праць. Вип. 5. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2012. С. 26–37.
55. Мисак Н. Українська інтелігенція Галичини напередодні Першої світової війни: соціальне походження // Військово-науковий вісник. 2005. Вип. 7. С. 191–202.
56. Мисак Н. Українські лікарі в Галичині (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.): соціально-професійна характеристика // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: Збірник наукових праць. 2008. Вип. 9. С. 180–193.
57. Мисак Н. Українські народні вчителі в Галичині на рубежі ХІХ–ХХ ст.: правове становище та національна дискримінація (за матеріалами періодичних видань) // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 7. С. 191–200.
58. Мисак Н. Формування української інтелігенції в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Україна соборна: Зб. наук. статей. К., 2005. Вип. 2. Ч. II: Соціокультурні, етноконфесійні та демографічні проблеми формування української нації. С. 235–245.
59. Нагачевська З. Учителі – організатори і репрезентанти українського жіночого руху в Галичині (кінець ХІХ –

- перша третина ХХ ст.) // Етнос і культура. 2003. № 1. С. 136–141.
60. Нагірний В. З моїх споминів // Нагірні, Леви: історія родини. Статті, спогади, наукові розвідки, матеріали. Матеріали міжнародної конференції “Нагірні, Леви: історія родини”. К.: Скіфія, 2000. С. 55–110.
61. Надрага О. Серед львівських парків / Упоряд. К.Курилишин. Львів: ЛА “Піраміда”, 2004. 292 с.
62. Наша Уляна Кравченко: спогади сучасників / Упоряд. О. Коцюба. Львів: Логос, 1997. 79 с.
63. Нікітенко А. “Я розів’ю, я наведу її на розум!”: шлюбні ідеали та стратегії у середовищі народоловної інтелігенції Наддніпрянської України другої половини ХІХ ст. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 48. С. 51-56.
http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/48/10.pdf
64. Нога О. Іван Левинський: художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. Львів: Основа, 1993. 80 с.
65. Перевезій В. Греко-католицька церква в умовах українсько-польської конфронтації 20 – 30-х рр. ХХ ст. К., 1998. 48 с.
66. Пилипів І. Культурно-просвітницький рух у Західній Україні у 20–30-х рр. ХХ ст. та місце в ньому УГКЦ (на матеріалах Станіславської єпархії УГКЦ) // Християнство в Україні на межі третього тисячоліття. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 236–246.
67. Пономаренко С. Із життя та побуту сільських священиків середини ХІХ – початку ХХ століття // Українська родина: Родинний і громадський побут / Упоряд. Л. Орел. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2000. С. 246–250.

68. Родом зі Струсова. Розповіді про Цегельських / За ред. Л.Купчик. Львів – Бетлегем, 2002. 306 с.
69. Савчук Б. Корчма: алкогольна політика і рух тверезості в Західній Україні у ХІХ – 30-х роках ХХ ст. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 248 с.
70. Савчук Б. Адвокатська, економічна і громадсько-політична діяльність Степана Федака (1861–1937). Львів: Манускрипт-Львів, 2020. 304 с.
71. Стоколос Н. Трансформація греко-католицизму в Австро-Угорській імперії // Людина і світ. 2002. № 4. С. 21–29.
72. Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького духовенства Галичини в середині ХІХ століття // Ковчег. 2000. Ч. 2. С. 115–148.
73. Українські кооператори. Історичні нариси. Книга І. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 1999. 456 с.
74. Українські кооператори. Історичні нариси. Книга ІІ. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2001. 338 с.
75. Федорак І. Мій шлях / Упоряд. Т.Виноградник. Снятин: Прут Принт, 2009. 328 с.
76. Франко І. Критичні письма о галицькій інтелігенції // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1980. Т. 26. С. 74–93.
77. Химка І. Релігія й національність в Україні другої половини ХVІІІ–ХХ століть // Ковчег. 2003. Ч. 4. С. 55–66.
78. Шах С. Львів – місто моєї молодости. Мюнхен, 1956. Ч. 3. “Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія”. 362 с.
79. Шамара С. Наддніпрянський сільський учитель другої половини ХІХ - початку ХХ ст.: соціально-психологічний та етнокультурний портрет // Інтелігенція і влада. Серія: Історія. 2007. Вип.9. С. 93-100.

80. Himka J.-P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the Nineteenth Century. Edmonton: CIUS, 1988. 343 p.

Художні твори

81. Кобринська Н. Дух часу // Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. Львів: Каменяр, 1990. С. 18–33.

82. Кравченко У. Голос серця // Кравченко І. Вибрані твори. К., 1958. С. 409–421.

83. Кравченко У. Хризантеми: Повість. Чикаго: Видавництво Миколи Денисюка, 1961. 413 с.

84. Лукіянович Д. Франко і Беркут // Лукіянович Д. Вибрані твори. К.: Дніпро, 1973. С. 114–232.

85. Малицька К. Задля науки // Малицька К. Твори / Упор., прим. та наук. редакція О.М.Івасюк, В.Є.Бузинської. Чернівці: Букрек, 2011. С. 207–215.

86. Мартович Л. Забобон // Мартович Л. Твори. К.: Дніпро, 1976. С. 175–417.

87. Підгірянкa М. Мати-страдниця. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 1996. Кн.2. 128 с.

88. Попович К. Фіаско панни Марцельки // Попович К. Твори. Львів: Каменяр, 1990. С. 74–94.

89. Садовий І. Безіменні плугатарі // Садовий І. Безіменні плугатарі: Повісті, п'єси. К.: Веселка, 2003. С. 224–336.

90. Садовий І. Весняний гамір // Садовий І. Безіменні плугатарі: Повісті, п'єси. К.: Веселка. Вид.-во імені Олени Теліги, 2003. С. 12–222.

91. Франко І. Учитель // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. К.: Наукова думка, 1979. Т. 24. С. 65–122.

Візуальні джерела

Фільми про видатних представників галицької інтелігенції із циклу «Гра долі» («Та, що поруч» – історія першого приїзду до Києва і одруження Івана Франка; «Solo – mea», Част. 1, 2008 р. – історія становлення і шліфування таланту Соломії Крушельницької; «Solo – mea», Част.2, 2008 р. Історія драматичного завершення життя великої актриси Соломії Крушельницької.
(https://www.youtube.com/watch?v=53XZp_3AFoU&ab_channel=HRADOLI)

Документальний фільм про Івана Франка із серії «Великі українці».
(https://www.youtube.com/watch?v=H17x5oPpo54&ab_channel=RadianskaUkraine)

Документальний фільм про Василя Стефаника із циклу «Гра долі»
(https://www.youtube.com/watch?v=40kFCy38-j8&ab_channel=HRADOLI)

Фільм «Два життя Соломії Крушельницької». Випущено: Студія «Контакт», 1997.
https://www.youtube.com/watch?v=S7vSGib7kR8&ab_channel=UkrainianOperaArtists20thCentury

Інформаційні ресурси

<http://history.org.ua/uk> – сайт Інституту історії НАН України, видання «УІЖ».

<http://www.nbu.gov.ua> – сайт Бібліотеки ім.В.Вернадського

<http://etnolog.org.ua/> – сайт Інституту мистецтвознавства, фольклористики і етнології ім. М.Рильського

<https://www.salomeamuseum.lviv.ua/> – сайт Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові

<http://dimfranka.lviv.ua/> – сайт історико-меморіального музею Івана Франка

<http://pidhirianka.ho.ua/sel.htm> – сайт по Марійці Підгірянці

<https://www.i-franko.name/uk/Folklore/1889/Pokucie.html> – сайт по І.Франку: життєвий і творчий шлях письменника

<https://diasporiana.org.ua/> - сайт з мемуарами представників галицької інтелігенції

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ КУРСУ

Ад'юнкт – службовець нижчого рангу в державних установах (намісництві, прокуратурі скарбу), в судівництві – заступник або помічник судді, який не мав права самостійного розгляду судових справ.

Ад'ютум – платня, що призначалась початкуючим державним службовцям, які працювали протягом випробувального терміну.

Авскультант – службовець нижчого рангу, зазвичай початківець, в австрійській судочинній системі.

«Академік» – слухач вищих навчальних закладів.

Золотий ринський (зол. рин.) – напівофіційна назва грошових одиниць в Австро-Угорщині. З 1857 р. на основі монетної конвенції підписаної Австрією з німецькими державами в імперії запроваджувалися гульдени (флорини), які поділялися на 100 крейцерів. Золотий ринський вживався як синонім гульдена. В 1892 р. Австро-Угорщина провела грошову реформу, в результаті якої в обіг вводилась крона (кор.). Співвідношення між старою і новою валютою було наступним: 1 гульден = 2 кронам, 1 крейцер = 2 геллерам. Гульден паралельно з кроною перебував в обігу до 1899 р.

Іматрикуляційна такса – спеціально фіксована плата за запис на навчання.

Інтелігенція – у широкому розумінні — люди розумової праці, що заняті у різних галузях культури, освіти, науки, охорони здоров'я, виробництва, і мають для цього відповідну освіту.

Право презенти – право, за яким дідич (інакше патрон чи колятор церкви) мав право призначати священика у власній парафії. Церква передавала частину своїх повноважень на користь тих осіб, які спричинилися до будівництва та утримання храмів і духовенства. Вони мали не лише окремі права, пов'язані із заміщенням парафій, але й певні обов'язки – оздоблення і ремонту церкви, утримання парафіяльних будинків, забезпечення священика тощо. Патронат був спадковим. Колятор міг бути позбавлений свого права, за умови, якщо він не виконував свої зобов'язання. Водночас, право презенти могла набути інша людина, яка перебирала на себе функції патрона: придбавши помістя, відбудувавши зруйновану церкву тощо.

Право прилюдності (або публічності) – право, яке надавалося приватному навчальному закладу і прирівнювало його до статусу державного. Документи про закінчення таких шкіл визнавались державою і давали змогу молоді продовжувати освіту у вищих навчальних закладах.

Препаранда – навчальний заклад для підготовки вчителів.

Реальна школа – середня школа з пріоритетом природничих наук; яка протиставлялась гімназії (класична освіта), давала практичні знання, які були необхідні для професійної діяльності. У Галичині реальні школи були виключно чоловічими.

Свідоцтво моральності – документ про те, що певна людина веде моральний спосіб життя, не перебуває у позашлюбних зв'язках, постійно відвідує церковні богослужіння. Свідоцтво обов'язково затверджувалося парафіяльним священиком і представником цивільної влади.

Свідоцтво про бідність («свідоцтво убожества») – документ, що видавався церковними парафіями і підтверджував неплатоспроможність особи.

Сотрудник – помічник пароха.

Сурдут – різновид довгого піджака (за характерний тип одягу інтелігенцію у Галичині називали «сурдутовцями»).

Нострифікація (з лат. *noster* – наш)– визнання диплома про закордонну вищу освіту нарівні з дипломом, виданим аналогічним вітчизняним вищим навчальним закладом.

Райфайзенка – сільський кредитний кооператив, названий імям німецького громадського діяча і економіста Райфайзена Фрідріха Вільгельма (1818 – 1888).

Фемінізм – у широкому розумінні включає рухи та ідеології, спрямовані на визначення, створення і захист рівних політичних, економічних і соціальних прав жінок.

Навчально-методичне видання

ДРОГОБИЦЬКА ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА

**Методичні рекомендації для семінарських занять та
самостійної роботи з дисципліни
«Повсякденне життя інтелігенції»**

(для здобувачів ОР Магістр
спеціальності 032 «Історія та археологія»
ОП «Етнологія»)

Комп'ютерна верстка: *Ігор Вітвів*

Електронне видання